

ندی اریکاران و کهلانی دورینکراوی دنیا یدنگرت!

۵

• شیراقچیتی

• د اگیرکهر و بورجوازی کوردستان

• کوردستانی بونی

• کریکاران و ره نجه ده ران

کومده ی ره نجه رانی کوردستان

نیسانی ۱۹۸۳

خاکه لپتوه ی ۱۳۶۲

ماوهیه که ، له جار ان گهرمتر نوینهرانی بورجوازی
عده بی عیراقی دژی بیری کوردستانی بون شه دوین و بیری
عیراقچیستی بلار شه که نه وه ، تهناندهت سهدام حسین ریبسه ری
شوقینن ترین توپتری بورجوازی ناسیونالیستی عده بی و
سهرگر هی خیزبی سده سی عده بی سهریمی عیراق چهند
کور و کورینه وهیه کی تهرخان کرد بو باسکردنی عیراقچیستی
و بیوستی تواندنه وهی هستی کوردستانی بونی کورد
له بوتهی عیراقچیستی دا ، وه زور به بیزاری و نارینه زاییه وه
بایی کوردستانی بونی کورمه لانی خه لکی کوردستانی عیراقی
شه کرد و گله بی شه وهی لسی شه کردن که گوایه خویان سه
عیراقی نازانن ، و له جهنگی عیراق - ئهران دا ، خویان
له سهرناکی عیراق به کوشت نادهن و خویان له جهنگی
پاراستنی عیراق شه دزنه وه .

راسته که کورمه لانی خه لکی کوردستان خویان سه
عیراقی نازانن ، عیراق به نیشته مانی راسته قینه ی خویان
نازانن ، شه گهر دهره تیان ببن و بویان بلوی خویان له
سهر دهره تی عیراق به کوشت نادهن و بیری عیراقچیستی
رهت شه که نه وه . چونکه کورد له به عیراقی کردن دا ، جگه
له پارچه پارچه کردنی نه نه وه و نیشته مانه که ی له مهینه تی
چه وسایله و زور لیکردنی ندهت وایه تی و چینایه تی سه ولاره
هیچو تری دهست نه که وتوه .

بۆرۈن بىلەن خىراسى ئىدى دا ، بۇنى نەسەۋىيەنى زىسر
دەستە و ھاۋولانى پىلەى دوھم و زۆرلىكراۋ لە ھەمۇ مافىكى
مىۋىي و نەتەۋايەتى خۇى بىن بەرى بۇە . لە فەرمىسان
رەۋاىن عىراق و بەرپۇرە بىردىنىدا ھىچ دەسەلاتىكى نىيە ، لە
دىيارىكىردىنى ئىستە و پاشەپۇزى عىراق دا مافى بەشدارى
كىردىنى نىيە . . . دەسەلاتى سىياسى ، ۋە خىرو سامانى عىراقىش
لە بىرىتى ئەۋەى گوزەرانى خۇش و پۇشكەۋتنى كۆمەلەيدەتى
بۇ دا بىن بىكەن ، بارى چەۋسانەۋە و پاشكەۋتنى گرانتر و
تۇندىر تىتر تەكەن و مەرەشە لە بىرنى نەتەۋايەتى خۇى و
لەروخسارى نەتەۋايەتى كوردستان تەكەن . . ئىتر چۇن خۇى
بە عىراقى بىزانى و خۇى لەسەر عىراق بە كوشتەيدا ؟ . . . .
چۇن بىرى عىراقچىتى قىبول بىكا و بىرى كوردستانى بىون
فەراشۇش بىكا ؟ . . . .

" عىراقچىتى " و بىرى " كوردستانى بىون " ، باسەتى
ئەم باسەمانن ، ھەول ئەدەپن ھەندى تىشكى بخەينەسەر ، بە
نىيازى ئەۋەى كە لە دەرفەتىكى تردا بتوانى ئەم باسە
زىاتر دەۋلە مەند بىكرى .

" عىراقچىتى و " كوردستانى بىون " دو بىرى نا كۆك و
پىتچەۋانەى يەكترىن ، دو شىۋە بۇچونى چىنايەتى و نىشتمانى
جىاۋارن . لەۋەتى بەشكىكى كوردستان لىكىندراۋە بە عىراقەۋە
نا كۆكى و مەملەتن لە نىۋانھان دا پەيدا بۇە .

" عىراقچىتى " ئەۋ بىرو بۇچونەيە ، كە داگىر كەر بىلاۋى
ئەكاتەۋە و بۇر حۋازى كوردستان بالۆرەى بىۋلىق ئەدا ،
ئەيەۋى كوردستانى عىراق بىكاتە بەشكىكى ھەتا ھەتايى و
لەيەكچى عىراق ، لەسەر حىسابى نىشتمانى كوردستان و
نەتەۋەى كورد ، ئەيەۋى عىراق بىكاتە دەۋلەتىكى سىفت و
لەيەكچى ، كوردستانى بە بەشكىكى لەپساندن نەھاتىرى و
بە بەشكىكى نىشتمانى عەرەبى ، كە رەزگ و روخسارى عىراقى
عەرەبى پەنۋە بىست .

" کوردستانی بون " یئر سور بونی زه حمه تانیشانی
 کوردستانه له سهر پاراستنی کوردستان و نه ته وهی کورد
 له تیا نه چون و نه تواندنه وه . قایل نه بونه به تیکدانی
 به یوه ندی و مهرجه کانی نه ته وهی کورد ، رازی نه بونه به
 جیا کردنه وهی به شیک کی کوردستان و قوت دانی . شو بهرو
 بو چونه یه که دهر باز بونی کورد له چه و سانه وهی نه ته وایه تی و
 گه شه کردن و پیشکده وتنی کومه لی کوردستان له چوارچیه وهی
 کوردستان و له رزگاری نیشتمانی و به کگر .
 نه ته وایه تی دا شه بینتی .

عیرا قچینتی دا گیر کهر

له پاش یه که مین جهنگی جیا نیسه وه ، له و کاته وه که
 نیمبریا ایسته کان له نه خنده ی دابه شکردنه وهی دنیا دا به
 گویره ی ریست و به رزه وه ندی خویان و پیچه وانه ی ویستی
 گهلانی نا وچه که کوردستانیان به سهر ده وله تانی تورکیا ،
 شیران ، عیراق ، سرریا دا دابه شکرد ، و به شیک کی کوردستان
 خرایه بهر به شیک کی نیشتمانی عه ره ب ، و ده وله تی عیرا قی پیستی
 دامدزا ، هه ول و ته قه لای دا گیر کهری شینگلیزی روی کرده
 ناسایی کردنه وهی شه و لیک دا برین و پیکه وه لکاندنه تازه یه ،
 (دا برینی به شیک کی کوردستان له پارچه کانی تری ، و دا برینی
 به شیک کی نیشتمانی عه ره ب له باقی پارچه کانی تری و پیکه وه
 لکاندن و له قالب دانیهان به شیوه یه کی وا که له گهل
 به رزه وه ندی به بنچینه یه کانی نیمبریا لیزم له نا وچه که دا
 بگونجی ، و به رده و ام بونی تالانکردنی سامانی نه ته وهی
 (سروشتی و مرۆیی) گهلانی شهم نا وچه یه مسوگر بکات ، و
 بازار پیک کی هر فروختی هه میسه یی تها دا بین بکات .)
 ناسایی کردنه وهی شه و دا برین و پیکه وه لکاندنه ، شه بو
 بهر له هه موشتی شهم به شه ی کوردستان له روی نابوری وه

ببسم الله الرحمن الرحيم ، و ريتوشوئینی هه لئه وه شانسه وهی
شه و یاره تازه هید ، شه و واقیعه سیاسیة دروستکراوه دابنئی ،
بزیه شه سو له روی فیکریشه وه بیری عیراقچیتسی له م
به شهی کوردستان دا بلاو بکاتسه وه و بی چه سپینتی . له بهر
شه وه به شه سو هویسه کی راگه یاندن و بلاو کردنه وه دهستی کرد
به بلاو کردنه وهی بیری عیراقچیتسی و هه ولدان بو له بیسر
بگردنه وهی پهیره ندی له گه . مارچه گانی تری کوردستان دا .
عیراقچیتسی ئیمپریالیزم ز له وه بو که هه م کوردی
کوردستانی عیراق له کوردستان و پهیره ندی نه ته وایه تی
دابیری و دهستی عیراقی بونی له لاجه سپینتی ، هه م
عه ره بی عیراق له نیشتمانی عه ره بی و پهیره ندی نه ته وایه تی
عه ره بی دابیری و دهستی عیراقی بونی له لا قول بکاتسه وه .
تا وه کو نه کورد و دهستی نه ته وایه تی کورد و جولانه وهی
نه ته وایه تی ، نه عه ره بی و دهستی نه ته وه بی عه ره بی و
جولانه وهی نه ته وایه تی عه ره بی ، بازاری هه بین و نارامی
عیراقی لئی نه شه یونین ، که ره سه ی خاوی شه و مه لبه نده ی له
کیس نه دن ، و دهستی هه رزانی کاری له کیس نه دن .
بیدلام که ئیمپریالیسته کان له م ناوجه یه کشانه وه و
دهسه لاتی راسته و خویان تیانه ها . شه به شه ی کوردستان
که وه ژیر چه پوکی بورجوازی عه ره بی عیراقی ، شه وسا بیسری
" عیراقچیتسی " و بیویستی بلاو کردنه وه و چه سپاندنی مانای
قرانتر و مهردای تازه تری به خویسه وه گرت . به کشانه وه
با ده ره پراندنی دهسه لاتی ئیمپریالیزم نه ته وهی کوردی
دابنه کراو و زورلیکراو ، مافی بیاردانی چاره نوی خوی
دهسه لته گر نه بو ، له دابنه کردن و چه وسا ندنه وه ده ره ساز
نه بو ، شه واقیعه تازه یه ی ئیمپریالیزم به سه ریدانه پاند
نه ک هه ره کو خوی مایه وه ، به له که مه ترسی سرینه وه ی
کوردستان و تواندنه وهی نه ته وهی کوردیشی هاته سه ره .
له بهر شه و نا شه هات به دست و بیری گه رانه وه بو با و شه ی

کوردستانی گهوره و سور بون له سهر کوردستانی بیرون و
قابل نه بون به تواندنه وه زیاتر په ره ی شهسند .

بورجوازی عهده بی عراق ، چاوی له هه ل لوشینی شه
به عهده ی کوردستان بو ، چاوی له تاسه تالانکردنی خیر و
نامانی کوردستان بو ، بویه بلاوکردنه وه ی بییری عراقچیته
شه بو هم جی به بییری کوردستانی بون لیژ بکات ، هم
زه مینه ی فیکری دابیرینی ته و او له به شه کانی تری کوردستان
و له عهده ی نه ته وایه تی کورد ، دابین بکا ، تا
روحساری کوردستانی خاک و تواندنه وه ی خه لکه کسه ی له
بوته ی نه ته وایه تی عهده بی داسان بکا .

به سوره عراقچیته بورجوازی عهده بی داگیرکسه ، بو
تالانکردنی بازارمی کوردستان و کهرسته ی شاوی و دهستی
به رزانی ، له روانگه یه کی ناسیونالیستی ره گهز په رستانه وه ،
روو له به عهده ی کردنی کورد و کوردستان بو ، هه ل و
مهزجیتیکی پیر له به ترسی بو سهر کورد و کوردستان په یدا کرده
به شاقارن تواندنه وه ی کورد له بوته ی نه ته وه ی عهده بی دا
و سرینه ره ی واقعیته نه ته وه ی کوردستان واته به ره و هه ل
لوشینی کوردستانی عراق . به ره ی زه بیروزه نگه و کاری
درنداته ده زه ق گه لی کورد زیاتر په ره ی شه ند ، کوسپ و
قورتنی زیاتر خرایه رنگه ی گه شه کردنی شاجوری و کومه لایه تی
و فهره رنگی کوردستان . . . و پرۆسه ی گه شه کردنی کومه لای
کوردستان به ته واره نی شه و ، مه لومه رجی له بار بو گه شه
کردنی بورجوازی بازارگانی و بورجوازی بیروکراتی و شه خور
ساز کرار ، به ته واری به به گه شه کردنی بورجوازی پیشه
سازی نیرا .

بورجوازی عهده بی عراق ، بو ته وه ی بتوانی قوت دان و
له قالب دانی کوردستان له چوار چینه ی عراق داجی به جی
بکا ، دوا ی شه و شه تراندنه وه ی کورد له بوته ی نه ته وه ی
عهده بی و سرینه وه ی روحساری کوردستان مه سهر بکا ، واته

بتوانی به چاکی کوردستانی عیراق هه‌ل لوشی ، و مه‌ترشیه
کانی بهری کوردستانی بون له سه‌ر نه‌خشه‌کانی خسیوی
نه‌هیلتی ، هه‌ر له زوه‌وه ده‌ستی کرد به جی به جی کوردنی
سیاسه‌تیکی ره‌گه‌ز به‌رستانه و به گوپزه‌ی به‌رنا مه‌یه‌کی
تایبه‌تی سه‌اسه‌تی به عه‌رب کوردنی نا‌وجه‌کانی کوردستانی
گرته‌بهر ، تا توانی گه‌لنی نا‌وجه‌ی گرنگی کوردستان هه‌به
عه‌رب بکا و شوینه‌واری کوردستانی بونی تیا به‌پرینه‌وه .
به‌لام له‌به‌ر شه‌وه‌ی به ژماره‌ی دانیشه‌توانی عه‌ربه‌بی عیراق
تواننده‌وه‌ی کورد کاریکی زه‌حسه‌ت بو ، ده‌ستی کرد به زیاد
کوردنی ژماره‌ی عه‌ربه‌بی عیراق ، وه له‌بال هه‌اوردنی سه‌دان هه‌زار
عه‌ربه‌بی ولاتانی تری عه‌ربه‌بی ، له سالانی ۱۹۶۸ - ۱۹۸۲ نزیکه‌ی
۲۰۰ هه‌زار کوردی به بیانیوی ئییرانی بونه‌وه له عیراق کرده
ده‌روه ، له سالانی ۱۹۶۳ - ۱۹۸۲ سه‌دان هه‌زار کوردی تری
له نا و شاری که‌رکوک و قه‌زاکانی دویزه ، دوزه‌کفری ، خانه‌قین
ته‌له‌عقد ، سه‌یل ، شه‌نگار ، ته‌قته‌ق ده‌ربه‌ده‌ر کردو له
جینگه‌یان سه‌دان هه‌زار عه‌ربه‌بی نیسته‌جی کرد و له سالانی
۱۹۷۵ - ۱۹۷۸ بو دا‌برینی کوردستانی عیراق له پارچه‌کانی
تری کوردستان ، و بو تیکدانی په‌یوه‌ندیه نه‌ته‌وا‌یه‌تیه‌کانی
و پساندنی قولایی ستراتیجی جولانه‌وه‌که‌ی نزیکه‌ی ۷۵۰ هه‌زار
کوردی له نا‌وجه‌کانی سنور را‌گوپزا و گونده‌کانی ته‌خت کردن .
بیری " عیراقچی‌تی " که بورجوازی عه‌ربه‌بی فه‌رمانه‌ره‌وای
عیراق هه‌ولی بلا‌و‌کردنه‌وه و چه‌سپاندنی شه‌دا ، شه‌یه‌وی جی
به به‌ری کوردستانی بون لیتز بکات و له ریشه‌ه‌لیکیشتی ،
رینگه له په‌یوه‌ندیه‌کانی نه‌ته‌وه‌بی کورد و نیوان پارچه‌کانی
کوردستان بگری و خه‌لکی کوردستانی عیراق له‌سه‌ر عیراقی
بون ده‌سته‌مۆ بکا ، عیراقی بونیکی که به‌شیک بی له نیشتمانی
نه‌ته‌وه‌ی عه‌رب ، واته‌ سرینه‌وه‌ی کوردستانی‌تی وتواننده‌وه‌ی
نه‌ته‌وا‌یه‌تی له قه‌واره‌یه‌کی عیراقی نه‌ته‌وا‌یه‌تی عه‌ربه‌بی دا ، که
تیا‌یدا بو عه‌ربه‌بی عیراق هه‌بی بیر بکاته‌وه ، و خه‌بات بکا بو

تهوهی بهشیکی به کگرتو بیته له نهشتمان و نهتهوهی عهدهب ،
تهواوی عیراق بکاته بهشیکی له پساندن نهها توی نهشتمانی
عهدهب ۰۰۰ کوردیهی بۆی ههبنی خۆی بگـۆـری و له بۆتهی
نهتهوایهتی عهدهبی دا بتویتهوه ، بهلام بۆی نهبنی بهر لهوه
بکاتهوه که بهشیکه له نهتهوهیهکی دا بههکراو و خاکه کهشی
بهشیکه له کوردستانی هارچه هارچه کراو . له کاتی که دا که
بزوتهوهی بابتهی و میژو کرد له ههناوی کۆمهله که دستان دا
گهشه کردن و بۆ بهیشهوه چونی خۆی له رزگاری کوردستان و
یه کگرتنهوهی نهتهوایهتی دا بهبینی ، ههروه که جولانهوهی
بابتهی ههناوی کۆمهلهی عهدهبهی گهشه کردن و بۆ بهیشهوه چونی
خۆی له رزگاری نهشتمانی عهدهبی و یه کگرتنهوهی
نهتهوایهتی دا بهبینی .

تهوهول و تهقله هههه چهشنه بهردهوامهی بورجوازی
عهدهبی عیراق ، به تایبهتی تهوهی بورجوازی بیروکراتی
فهرمانیرهوای ئیستای عیراق بۆ چه سپاندنی بهیری عیراقچیتی
تهیدا نهک ههه نهیتوانیده بهیری کوردستانی بون ریشه کیش
بکا ، بهلکه بۆته هۆی تهوهی گیانی کوردستانی بون لهناو
زهحمه تکیشانی کوردستان دا قولتر رهگ و ریشه دا کوتی ، و
خهلکی سورتربن له سهه تهوهی هاشه رۆژ و ئاما کهه کانی خۆیان
و گهشه کردنی کۆمهله که بیان له چوارچهیرهی رزگاری کوردستان
و یه کگرتنهوهی نهتهوایهتی کورد و بهشکهوتنی دا بهبینن .

بهلام بهشیکی زۆری بورجوازی کوردستانی عیراق
ملی بۆ بهیرو بۆچونی عیراقچیتی شۆر کردوه ، بههزه وهندی
ئیستا و هاشه رۆزی خۆی بهستوتهوه به بازارپی به کگرتوی
عیراقهوه ، و دهستی له گهل بورجوازی نهتهوهی دهسهلانداری
عهدهبی تیکهل کردوه ، و دهسته مۆی تهو بورجوازیه فهرمان
رهوایه بوه و دزی بهیری کوردستانی بون و بزوتهوهی
نهتهوه کهی وهستاره و ، کهوتوته بهرهی نژی زهحمه تکیشانی
کوردستان و بهیرو بۆ چون و بههزه وهندی تهوان .

عیراقچیستی بوجوازی کوردستان

ته گهر به وردی ته ماشای به رزه و نه نیدی و هه لوپستی
بوجوازی کوردستان بکهین ، هه له قۆنته رات خبی و بازارگانه
گه وره کان و فرۆشیار و کرپاری به کۆمهل و فەرمانبهر و
به پتوه به ره زله کان و نه فسهری گه وره و نه ندامانی نه نجومه نی
ته شریعی و ته نفیدی و سه ر جاش ، تا ته گاته سه ر دوکتۆره
گه وره کان و سهامیه زله کانی ته بینهین هه مو بیبری عیراقچیستی
قبول ته کهن ، به رزه و نه نیدی و ده سه کهوت و باشه پرۆزی خۆپسان
له عیراقچیستی دا ته بینهین و دژی کوردستانی بون ته وهستنی .
له کاتی کهدا بوجوازی ولاتی ته وروپا هه لگری ئالای
نه پۆرش و روخانندی ده ره به گایه تی و یه کیتی نه ته وه و یه کهستنی
نیهستمانه که بیان بون هه ته گهرچی له روی میژویه وه ، جولانه وه ی
نه ته وایه تی ، جولانه وه ی بوجوازی و گه شه کردن و بو پیشه وه
چونه تی له پیناوی یه کهستنی بازارپی نه ته وایه تی ، و ده ست
گرتن به سه ر کانیگا و سه رچا وه کانی که رهسته ی خاوی ولاتی
خۆی به به کارسیناسی ، و سو د وهرگرتن له دهستی کاری خه لکی
ولاته که ی خۆی ، دژی پارچه پارچه کردنی نیهستمانی و بازارپی
نیهستمانی له لایه ن رژی می ده ره به گایه تی وه ، بیان دژی داگیر
که رتیکی بینه گانه و چینه نوکه ره خۆمالیه کان ، که سه بازار و
که رهسته ی خا و و دهستی کاری هه رزانی ولاته که ی لی زهوت
ته کهن ، و ریگه ی گه شه کردن و ده سه لات گرتنه دهستی لی ته گرتن
به بو سروهستی جولانه وه ی نه ته وایه تی ته بوایه بوجوازی
کوردستان هه لگری ئالای کوردستانی بون و رزگاری نیهستمان
و یه که گرتنه وه ی نه ته وایه تی بوایه ، که چی زوربه ی بوجوازی
کوردستان دته ته گه ل داگیر که رتی که ل ته کهن و خۆپسان
ته دهسته حزمه تی بوجوازی نه ته وه ی ده سه لاتداره وه .
له کوردستانی عیراقچیستی دا ، هه لگری ئالای عیراقچیستی
و ده ست تی که ل کردن له گه ل بوجوازی بیروکراتی عه دره بسی

جیا وازی بورجوازی کردستان له بورجوازی ولاتسانی
شهر ووبا له سروشت و بهرنامه دا له جهنگا وهری ونیشتمان
بهروهرینی دا له سوربون له سر به گهستی بازار و سرچاره
کانی که رفته ی خار و به گه رفته ی دستنی کاری هه زانی ولاتی
حوی دا بیان ده ست تیکه لار کردن له گه ل دا گیر که دا له
شیره ی گه شه کردن و راده ی به خندا هاتن و به هیز بونی شه و
بورجوایه و هه هاتوه له جیا وازی سرده مه کانیا ن و جیا وازی
ده رفه نی گه شه کردن و خورت بونیا نه و به پیدا بوه .

له دوا ی به که مین جهنگی جیهانی و شورشی شوکتوبه ری
منزله و و گه یشتنی پتخ بیریکی نازادی سرما یه داری به
قوناغی نیمه پیریالیزم گورینیککی قول و بندره تی وانی به سر
دنیا دا هینا ، که گه شه کردن و پیشکه و تنی هه مو ولاتانی زیر
ده ست و باشکه و تنه یا ولاتانی باشکری نیمه پیریالیزم به بازاری
سرما یه داری جیهانی نه و به ستریتوه . چونکه باش شه و ی
سرما یه داری سروشتیککی جیهانی به پیدا کرد و بازاری ولاتانی
باشکه و تنی به خویزه گری دایه و هه مو شه و لاتانه و
بگره هه ره دوا که و تره شیا نی به دوا ی خویدا کیش کرد و کار
تیکردنی راسته و خو له و لاتاندا ده ستی کرد به ره نگدا نه و
له بواری به رنه مینانی سروشتی و به شه ده ستیه کان دا ، و له
بواری تالوگور و بازارگانی نا و خودا به روه ک کاری کرده سر
شارولادی و دایه شکردنی کنارو که له که بونی سرما یه . به
واته یه کی تر له قوناغی نیمه پیریالیزم دا ، به پیدا بونی
نیمه پیریالیزم بو به هزی تیکدان و شیاوندنی پرۆسه ی گه شه
کردنی کۆسه له گانی ولاتانی زیرده ست و باشکوی بازاری
سرما یه داری جیهانی ، و به بو به هوی بزرگاندن و شیاوندنی
گه شه کردنی ناسایی سرما یه داری و چینی بورجوازی له
ولاتاندا .

به پیدا بونی نیمه پیریالیزم و بازاری سرما یه داری جیهانی

و سری به سوی بازار و بازاری زیر دسته و پاشندو به هم
بازار پهوه ، له لایه ک بو به هوی را کیشانی شه و کومه له پاش
که وتوانه بز چوار چیهوی په یوه ندیه کانی سرما یه داری ، و به
دوای خزی دا کیشی کردن و ته کانیکی تالوژی به رهوتی
گهشه کردنیان دا ، به تایبتهتی که به هوی یه که مین جهنگی
جیهانیهوه ، دا گیر کهره نیمپریالیسته کان راسته و خو چونه
زور بهی شه و ولاتانه و دیارده کانی سرما یه داریان له گهل
خویان دا بو بردن و به سهریان دا سه پاندن . له لایه کی
تریفه وه ریگه ی گهشه کردنی سرما یه داری و بو پیشه وه چون و
به مینز بونیان له و ولاتانه و له بورجوازی شه و ولاتانه گرت .
ریگه دیان له گهشه کردنی پیشه سازی نیشتمانی و بورجوازی
پیشه سازی تهنی . ولاته کانیان کردن به بازاری ساخ کردنه وه ی
کالای سرما یه داری بیدگانه ، و بازار پوبازرگانی ، هاوردن و
ناردنیان تیا گرم کرد و زه مینه یان خوش کرد بو پهیدا بونی
بورجوازی کومپرادوری ، ده لالی فروشتنی کالای بیدگانه ، و
ده لال له نیوان کومپانیان بیدگانه کان و بازاری ناو خنودا ،
له گهل تویتزیکی بورجوازی بیروکراتی مشه خور و تویتزیکسی
بورجوازی مولکداری خانوبه وه دهسته موی دا گیر کهره و سرما یه
داری بیدگانه . هم تویتزانه ی بورجوازی که زور به یان شیوه ی
بورجوازی بازارگانی و بورجوازی بیروکراتیان به خنوه گرتیوه
له و جوره بورجوازیه ن که به رزه ره ندیان به مانه وه ی دهسه لات
و نهوزی سرما یه داری بیدگانه وه په ستراره ته وه ، وه تا مادن
که به تاسانی دهستی له گهل تیکه لار بکه ن و خویانی پیسی
بفروشن .

له ولاتاندا و له چوار چیهوی په یوه ندیه تابوری و
سهاسو و فارهه کیه تالوژه کانی نیمپریالیستی دا مهودای
گهشه کردن و بهر هسندنی بورجوازی پیشه سازی زور تهسه
بوه وه ، بهر هسندی پیشه سازی و بورجوازی پیشه سازی توانسای
ململانی و بهر بهره کانی بهر هسندی پیشه سازی و سرما یه داری

بیدار نهان هم بوهوه ، له بهر نهوه بورجوازی ، د شه ساری
وه به مانایدکی فراوانتر بورجوازی نیشتمانی به شکی لاواز و
کم توانای بورجوازی هم ولاتانه به .
داگیر که ره به ریتانه کان ، هه مان ریوشوینیان به رام بهر
عیراق گرت بهر و به هه مان شیوه کاریان کرده بهر شیواندن
گه شه کردنی کومهل و تابوری عیراق ، بازاری عیراق گرا به
به شکی له بازاری بهر مایه داری جیهانی ، دهستیان به سهر
بازاری و کانگا و سهر چاوه کانی که ره سته شاوه کانه گرا ،
وه دهستی کاری هه رزانی ولاتنه که بیان له کاروباری تابوری و
به ره به مهینانی خویشان دا به کار هینا . . . زور بهی پیشه گه ریه
کانی بازاری عیراقیتر له روی هاتنی سهر مایه داری بیدگانه و
به ره به کانه بیان دا ، له به ره هم هینان و بازار کانه شه ،
ژماره بیان کم بوهوه ، رویان کرده کزی و لاوازی ، واتنه
شالوی سهر مایه داری بیدگانه مؤله تی شه وهی نه دان به خویشان دا
بین و بین ناوکی پیته سازی کار گه ی گه وره ی شه مایه داری
سوهالی .

دهاتنی سهر مایه داری بیدگانه و دهسلات و نفوزی شه و
سهر مایه داریه بهر به هوی شه وهی که توپزیکی بورجوازی
کومبراندوری و توپزیکی بورجوازی مولکداری خانوبه ره و توپز
یکه بورجوازی بیروکراتی پیدایه بین و رویکونه به ره سته بدن
و فراوانشون ، که چی بورجوازی پیته سازی به ره و دواکشایه وه
و بهر گه ی بهر بهر کانی سهر مایه و به ره هه می بیدگانه ی به
عیر و پیشه که وتوی نه گرت ، به سوره شه بورجوازیه موله تی
گه شه کردنی شه وه سده نه بهر که بنوانی به چاکی له سهر بهی
شوی به دهستی و بازار و سهر چاوه کانی که ره سته ی خار له چنگی
بیدگانه بهر بهین و له زیر زهبری کار تی کردنی به سازی
سهر مایه داری جیهان بهر بازی پکات .

بورجوازی کوردستانیش له و هه لومهر چه دا ، له زیر چنگی
داگیر که ره به ریتانه کان و بالادهستی سهر مایه داری تیز گلیزی

و بیسیه وهی بازار ی سهرانسهری عیراق به بازار ی سهرمایه
داری جهپانه وه . وه کو بورجوازی عهره بی عیراق و باقی
بورجوازیه کانی ولاتی نانی ناوچه که ، که و ته ژیر کارتیکردنی
راسته و خوی دهستپوردان و شتواندن بیگان وه . بورجوازی
بیسه یازی مؤله تی پهره سندن و گه شه کردنی بۆ نه مایه وه و
کشایه وه بۆ پاشه وه ، که چی بورجوازی بازار گانی و بورجوازی
مولکداری خانوبه ره و بورجوازی بیروکراتی له ژیر سیبهری
دهسه لاتی بیگان هدا که و ته پهره سندن و فراوانبون ، واته
گه شه کردنی سهرمایه داری ئاسایی و سهر به خۆ ، له ریگه ی
خوی ترازا و دو چاری شتواندن و بزرگان بو ، کلکایه تی و
گرته دانه وه له نا و بورجوازی کوردستان دا پهره ی سندن و
زور به ی بورجوازی کوردستان هس ، بازار گانی و بیروکراتی
خاوه ن خانوبه ره بونه دهسه کلای بیگان ه . که چی بورجوازی
عهره بی عیراق به هوی زورایه تی و به هوی قولایی بیهرینی
ستراتیجی نه ته وایه تی عهره بیه وه ، وه له نه جامی گه شه
کردن و پهره سندن چولانه وه ی رزگار یخوازان ه ی عهره بی دا ،
و به به شتیرانی ده ولته سۆسپالیسته کان توانی بواریکی
تسکی بۆ پاشه وه چون و به خۆدا هاتنه وه بدۆزیته وه . به
تا بهیته له پاش شوړشی ۱۴ی ته موزی ۱۹۵۸ وه ، دهست بکا
به چی به چی کردنی نه خنده یه ک بۆ دهستگرتن به سهر به شوکی
ئابوری عیراق تا له نه جام دا توانی دهست به سهر شاده ماره
کانی ئابوری عیراق دا بگری ، به بیق شه وه ی که بتوانی به
ته واره تی له کار تیکردنی گشتی به پهره ندیه کانی سهرمایه داری
جهپانی و له داری ئیمهریالیستی و رهنگدان وه ی له ئابوری
عیراق دا دهر باز بیس .

به لام توانی دهر فته تی ته کاندانیک بکاته وه ، دهسه لاتی
سیاسی خوی به هیزتر بکا ، و توندتر چنگ له کوردستان گیر
بکا و به پاشه کوئی ئابوری و بازار ی خویزه وه بیسه سته وه ،
وه هه مان ره شوین بگریته بهر که ئیمهریالیزم له سهر ئاستی

دنیا بعد از امپراتوریا و آفریقا و آمریکا لائین پیاده
نه کرد ، واته کوردستانی کرده سرچاوهی که رستهی خا و
بازاری ساختند و هی کهل و پهل و بازگانی خوی و مه پدانی
به کری گرتنی دهستی کاری هرزان . به مجوره دست تیور دان
و خوتی هلقورتانندی بوجوازی عره بی عراق ، کوسپیکسی
گوره تری له ری گمشه کردنی آسای بی ثابوری کوردستان دا
قوت کرده وه و ریگهی گمشه کردن و به هیزبونی له بوجوازی
په شمازی گرت .

بوجوازی کوردستان ، له و هله مودرجه نوی پدا ، دوجار
به سترایه وه ، دوجار دهستیور دانی بیگانه رهوتی گمشه کردنی
شواند . بازاری کوردستان له لایه ک به بازاری سه رمایه
داری عره بی عراق وه به سترایه وه ، له لایه کی تزیسه وه
له گهل شه و بازاره دا به بازاری سه رمایه داری جیها نیسه وه
به سترایه وه . واته دوقا کتیری دهره کی که وتنه کار تی کردن
و شواندن و بزرگانندی گمشه کردنی سه رمایه داری و رهنگ
رشتنی په پدا بون و گمشه کردنی بوجوازی کورد .

له و دوخه تالوز و ناله بازاره ، له و بازاره دهست به سه را گیرا و
و گری دراوهی کوردستان دا . کریت و فروشتن و هاوردن و
تاردنی بازگانی به ره ی سهند و له گهل خوی دا قسه واره ی
بوجوازی بازگانی گوره کرد ، و زه مینه یه کی له باریشی بو
په رسدندی بوجوازی مشخور و بیروکراتی خوشکرد . له گهل
گمشه کردن و فراوانبونی دهزگا ده وله تیه کان دا تا شمات
بوجوازی بیروکراتی قهواره ی زلتر و فحول تر شه بو .

دوای گمشه کردنی سه رمایه داری ده وله تی و به هیز بونی ،
و باش چه سپانندن و قایم بونی دهسه لاتی بوجوازی بیروکراتی
عه ره بی عراق ، شه و شه بوجوازیه مشخورانه ی کورد که
به سه رمایه داری ده وله تی و به بوجوازی بیروکراتی
عه ره به وه به سترابونه وه زیاتر په ره یان سهند و قه به تر بون .
واته بوجوازی بازگانی و بوجوازی مولکداری خانوبه ره و

بورجوازی بهرودراتی راتر نه بون و بورجوازی به شه سازبسن وهك
خوی به لاوازی شه مایه وه و به سستی و له سنوریتکی تهسك با
رئی شه کرد .

شه و جوره بهیدا بونه ی بورجوازی کوردستان و شه و شه
گه شه کرده نانا ساییه کاریتکی قولی کرده سهر پنهکها تنسی
چینی بورجوازی کوردستان ، سهر بهر نامه و مه لوئستی ، سهر
را دهی سهر به خوی و به شه تندی له گهل بورجوازی عه ره بی غیراق ،
سهر نیشتمان بهر وه ریتی و به شداری کردنی خه بیاتی رزگاری
نیشتمانی . له بهر شه و له روی تابوری و سها شه وه چینیکن
لاوازی و رارا و شه و دا کاره ، شه توانا و پشوی بهر ده رانی شه له
خه بیاتی رزگاری نیشتمانی دا ، توانای بهر کردایه تنی کردنی
جولانه ره کهنی شه و له روی میتر و بیته وه شه و سهر وه ریه ،
که و توتو سهر شانی چینی کردکار .

به شیکمی زوری بورجوازی کوردستان ، له تریتره دهسکه لاکانی
بورجوازی عه ره بیسی غیراقن ، تیز و بیرو بوزچسونه کانی
بورجوازی عه ره بی بلاو شه کهنه وه ، " غیراقچیتی " دا گیر کهر
به سه ند شه کهن و هه و لسی چه سپانندی شه دن و بهری کوردستانی
بون رت شه کهنه وه .

بورجوازی بازارگانی کوردستان ، له بازاریتک دا به شوین
شه و بهری قارانج و دهسکه رتی خوی دا ریله که به بازار
غیراقی عه ره بیته به ستراره ته وه ، و له زهر چنگی بورجوازی
عه ره بی غیراق دایه و شاده ماره کانی به دهست شه وه ریه .
کرپن و فروشتن ، ناردن و هاوردن له تیز کونترول و دهسه لاتی
بورجوازی بیرو کراتی عه ره بی نهرمانه وای غیراق دایه ،
بازار و بازارگانی و هه ول و کوششی بورجوازی بازارگانی
کوردستان به و بورجوازی به بیرو کراته و به دهسه لاتی شه وه
به ستراره ته وه ، چونکه له ده لاتی کردنی بورجوازی عه ره بی
غیراق و کو کرده وه ی کهره سته ی حا و ناردنی ، یا هاوردن
و ساخ کرده وه ی کالای بهر هه مینهر و هاورده ی شه و بورجوازی

دهه لاتداره زیاتر هیچی بقی ناکری . خوشی شهیدوی له
بازاریکی فراوان و تارامی شهوتنودا بازارگانی بکا که
سهراتسهری عیراق بگریتهوه ، دهسه لاتیکسی مدرکزی به هیز
ناسایسی بۆ بیاریزی ، کهس گوومی مدنگی لی نهسهله قینن و
بازار و بازارگانی لی تیک نهده و چالاکسی تابوری بهک نهخار
قازانج و دهسه کهوتی تاییهتی خوری له دهست نهده . کهس
بهتیکسی شهو بازارهی لی دانهبری و لیی تمهک نهکسانهوه ،
کهسیرن پشجوی بۆ نهخاتهوه .

شم بورجوازیه کوردستان ، له عیراقی بونی دا شهو
مدیهستانه شهیدکی و بهرزه وهندی بیاریزاو شهین ، بهسلام
له کوردستان بونی دا شهرو مهلومهرجی ناسایین شهبینن
که بازاره کهی لی شهشویینی و چالاکسی تابوری توشی قسورتسی
هات و نههات شهکا و زیانی بقی شهگهینن . جگه لهوهی که به
چندانین داو به بورجوازی عهره بی عیراقهوه بهستراوه تهوه و
هدستی عیراقی بونی له لا قول بۆتهوه .

له کوردستان بونیش دا ، حوی را شهبینن که دوپاری
چاره نرسنکی نانهار و رهش شهین ، له بهر شهوه بهرزه وهندی و
پاشهر زۆری شم بورجوازیه به بهرزه وهندی بۆرجوازی عهره بی
عیراق و به عیراقی بوندهوه بهستراوه تهوه .

بۆرجوازی مولکداری خانوبهره ی کوردستان ، شم توپشه
بۆرجوازیه شر ، وهکو بۆرجوازی بازارگانی پر به دل شهسل و
مدرجیکسی تارامی وان شهوی ، که کرین و فرۆشتنی خانوبهره ،
برهوی شهین . به کری دانیش دهسکهوتی زۆری بهشاته بیزگ . . .
شهیدوی مولتا و خانوبهره بکری و بهفرۆش و به کری بندا ، به بقی
گویدانه شوینه کهی ، له سلیمانسی و سهوانیر بقی ، یسان له
بهغدا و موصل بقی ، گرنک نیه ، خوری و سهرنا به کهی شهوین
قازانج شه کهوتی . . . نهنا خاوهنیتی خانوبهره و کرین و فرۆشتن
و به کری دانسی له کوئی دهسکهوتی زۆری بیزگ بندا لهوهی شهین ،
له بهر شهوه شم توپشه قازانج و دهسکهوتی خوری له عیراقی

بسون دا ته بیدنی ، بهام وا ته ماشای بهری کوردستانی بسون
ته کا ، که به لایه که ، هه ره شه له مولک و خانوبه ره و دست
کهوتی ته کا و شهر و سه لومهر جو نا اثارانی بر شه پهنی
به رزه و نه سدیه کسانو تیا شه پهن . شه توپزه ی بورجوازی
کوردستان بهری عیراقی ته پهنده ته کا و بهری کوردستانی
بسون ره ته کا تهوه .

بورجوازی بهیروکراتی و مشه خور . . . قوئته راتچی و
وهزیره کورده کان ، ته ندامانی ته نجومه نه بالاکان و ته ندامانی
ته نجومه نی ته شریعی و ته نفیدی ، فهرمان به ره زله کان ، ته فسهره
کورده گه وره کانی سپای عیراق ، محامی و دوکتوره زله کان ،
سه ریاض و کار به ده سته کورده کانی ده زگا کانی سه رکوتانه وه ،
توپزیکی بهیروکراتی و مشه خوری کوردستان پتاک
ته پهنی ، که هم به رزه وه ندی و پاشه پرژیان به ده سته لات
و پاشه پرژی بورجوازی فهرمان به ره وای عه ره بی عیراق ته وه
به ستر او ته وه ، هم له خزمه نی شه بورجوازی بهیروکراته
فهرمان به ره وای به دان . شه توپزه به هوی جولانه وه ی رزگاری
نیشتمانی کوردستان و شوپشه وه به هوی خیانه ت کردن له
جولانه وه ی گه لی کوردستان و خو فروشتن به داگیر که ره وه ، تا
دی فراوانتر ته بی و توندوتول تر به فهرمان به ره وای بورجوازی
عه ره بی عیراق ته وه ته به ستر ته وه . گشه کردن و به ره سته ندنی
سه رمایه داری ده ولته نی و ده سته لاتی بورجوازی بهیروکراتی
عه ره بی عیراق هیش هوی به کی تری شه و فراوانیون و کلکایه ته هی
شه توپزه بهیروکراتی بهیروکراتی کوردستانه ، که قازانج
و ده سته کورتی عیراق و پاشه پرژیان که وتسه ته دست بورجوازی
عه ره بی فهرمان به ره وای عیراق ، ده وله مه ند بسون و پاراسستنی
پله وای به یان به ندی به خو فروشتن و کلکایه ته نی کردن شه و
بورجوازی به ده سته لاتداره ، له به ره ته وه نه که هدر تیسه کانی
داگیر که ره قبول شه کن و بهیروپزه و نی بلو ته که نه وه بگره له
داگیر که ره بتر عیراقی ته شه کهن و دژی کوردستانی بسون

شهرستان و ههولی له قالب دانی کورد شه کهن له چوار پیوهی
بیر و بیژنسه کانی بوجوازی عه ره بیی عیرای دا .

x

ره ننگدا نهوهی بییری عیرا قچیتی دا گیر کهر له بیرو بهرنامهی
بوجوازی کوردستان دا ، زادهی شه و ههلو مەرجه ناهه مواره یه
که گه شه کردنی کۆمهالی کوردستان و بوجوازی کورد له ژیسر
سایه ی پارچه پارچه کردنی نیشتمان و دا گیر کردن دا به خۆیه وه
دیوه ، بهری شیواندن و بزیر کاندنی گه شه کردنی ئاسایی کۆمهالی
کوردستانه ، که شه ویش بوته هۆی شیواندننی روخسار و ماهیتهی
سهر مایه داری له کوردستان دا ، وه هۆی ههله ننگوتن و گیلانی
بوجوازی به شه سازی و پۆخل کردنی بوجوازی کوردستان .
پارچه پارچه کردن و دا گیر کردنی کوردستان ، ژیر دهسته بیی
و سه پانندننی پاشکۆیه تی ئاب سوری و سیاسی به سه ریدا ،
هه ره له سه تا وه پرۆسه ی گه شه کردنی سهر مایه داری شیوانده ،
به ره مهی بازاری بچوک (پینه دهسته کان) ی له گه یشتن به
سندتهی ئامبیری کارگهی گه وره دابیری ، پینه دهسته کان تازه
له هه زدی شاری کوردستان سهریان کردبو به مانیفا کتۆره دا
و تازه به ره مه پینانی مانیفا کتۆر که وتبوه ده رکهوتسن که
دا گیر کردن و دابه شه کردنی کوردستان ره وتی گه شه کردنی
مانیفا کتۆره ی شیوانده ، و ریگهی نه دا بگاته پله ی ئامبیری
گه وره ، به وه شه وه نه ره ستا ، بگره مانیفا کتۆره و پوتسه
دهسته کان و به ره مه مه کانی هه ریشته بازاری بچوک دا گیر کرا وه وه
که به کالای هه مه جۆری سهر مایه داری بیدگانه تقوم بوبوه هه ره
له و هه له سورج و بازاری نه دا توانای به مانیفا کتۆر و پوتسه
دهسته کان بری و توشی شکست و خۆ خوار دانه ره ی کردن ، و
ئیتتر گه شه کردنی پوتسه سازی و بوجوازی پوتسه سازی کوردستان
به کی کسرت و دوچازی کزی و لاوازی هات و له ژیسر جهه بچوک
بوجوازی عه ره بیی عیراق دا دهسته یه کی به توانا له بوجوازی به
نیشتمانیه پیهک نه هات .

بێگومان بەك كهوتنی گهشه كردنی بهشهسازی و بورجوازی
بهشهسازی كوردستان كارێكی قوڵی كردە سەر چۆنیتی پێشك
هاتنی چینی بورجوازی كوردستان ، سەر بەرنامه ورا دەی
نیشتمانپەر وەریتی یا رادهی خۆبهستنهوه به بورجوازی
عه ره بی عهراقهوه .

بورجوازی بهشهسازی كه سه بارهت به مەرجه كانی ژهان و
بو پێشهوه چونی . له سەر بازاری نیشتمانی و له سەر
مەلبه نده كانی كه رهستهی خاو و له سەر دهستی كاری ههزران
شه كه ویتته ناكۆکی و مملانی له گهڵ سەر مایه ی بێگانه و نژی
شه و بورجوازی و ههژره داگیر كهره و نو كهره كانی كه بازاری
نیشتمانی لی داگیر شه كهن ، یان شهینه كوێپ له رێبازی
به كهستنهوه ی بازاری نه ته وایهتی دا ، و مەلبه نده كانی
كه رهسته ی خاو و دهستی كاری ههزرانی لی داگیر شه كهن . . .
بورجوازی بهشهسازی نهك شه كه ویتته مملانی له گهڵ داگیر
كه ران و نو كهره كانی دا ، بهلكه نژی شه و ته یز و بهرو بو چونا نه ی
شه وهستی كه داگیر كهر به نیازی ههڵ لوشینی بازاری نیشتمانی
و سامانی نه ته وایهتی بلاویان شه كاتهوه . له بهر شهوه لاوازی
بورجوازی بهشهسازی و زال بونی نیسه تهتی بورجوازی بیرو
كراتی و مشه خۆر و بازرگانی (له وهله ی مەرجه دیاری كراوه ی
كوردستان دا) ، نهك هه ر گیانی به ره نگاری و مملانی
بورجوازی كوردستان له روی داگیر كهر دا لاواز شه كا ، بگره
گیانی دهسته مۆ بون و خۆ فرۆشی و به سه نده كردنی بیرو
ته یزه كانی داگیر كهریش هان شه دا .

كوردستانی بونی كریكاران و ره نجه ران

شه وانیه ی له ریزی كریكاران و ره نجه رانی شار و لادیتی
كوردستان دا ژیاون و خه باتیان كردوه ، به بی خۆمانده و
كردنی كی زۆر ، زوو شه و راستیه یان لاساخ بو ته وه كه كریكاران

و ره نجه رانی کوردستان بهرزه وهندی چینایه تی و پاشه رۆزی
خویان و بهرزه وهندی گهله که یان له کوردستانی بون دانه پهن
و هه به سه لیکه بیرری کوردستانی بون په سه ند نه گهن ،
قوربانی له ریبازه که ی دا نه دن ، و بیرری غیرا قچیتی رهت
نه که ندوه .

بیدگومان نه و هه لویتست و تیدگه پشتنه ی کرێکاران و
ره نجه رانی کوردستان هه ره له خۆیدوه په یدا نه بوه و له
ئاسانه وه دانه باره بوه ، به لکه ره گ و بنجی نه و بیرکردنه وه به
له قولایی میژوی کۆمهلی کوردستان و به ناخی ملاملانی و
ناکۆکه کانی دا شو بۆته وه و میژوی زیاتر له سه د سال
خه باتی بۆ و جان نه م کۆمه له له پیناوی رزگاری و پیشکه وتنی
کۆمه لایه تی دا نه و هه سه ته قولای لای کرێکاران و جوتیاران و
باقی ره نجه ران خه ملاندوه .

چه وسانه وه ی کرێکارانی کوردستان له لایهن بوجوازیه وه ،
چه وسانه وه ی جوتیارانی کوردستان له لایهن مولکداره
ده ره به گ و نوکه ره کانی دا گیرکه ره وه چه وسانه وه یه کی سه خت
و تاییه تیه که له گه ل چه وسانه وه ی نه ته وایه تی دا ، تا ویتنه و
تیکه ل بوه .

په یدا بونی چینی کرێکاری کوردستان وه که گه شه کردنی
کۆمه لی کوردستان ، په یدا بون و به ره سه ندنیکی نا ئاساییه .
کرێکارانی کوردستان له نه نجای گه شه کسردنی بوجوازی
کوردستان و به ره سه ندنی ئاسایی په یوه ندیه کانی سه رمایه
داری دا ، له کیلگه زه وت نه کراوه و به خریته کاری به شه ساری
خۆمالیه وه ، به لکه له نه نجای هیرش و په لاماردانی دا گیر
که ردا به ره ی سه ندوه و به قه واره یه کی که وره تر په یدا بوه .

له کاتی که دا کۆمه لی کوردستان هیشته تا له قوئاغی
ده ره به گایه تی و له هه ره تی پشده ی دهستی و به ره مه پینسانی
بچوک دا بو ، تازه مانیفاکتوره ، دهستی کاری کۆ نه کردنه وه
که ئه پیریالزمی به ریتانی له نه خسه ی دا گیرکردنی نا وچه که

دا ئەم بەشەى كوردستانى دا گيركرد و ، دەستى كسرد بە
دا مەزرا ندىنى ھەلى ئاسنن بۆ شەمەندە ھەر ، و ریدگاوبان بۆ
ھا توجزی عەسكەرى و دا مەزرا ندىنى سەربازگە و دامەزراوہ
فەرمانرە وایبەگانى ، كە ھەزاران كوردى خستە پەركرێكارى
لەو كارانەدا ۰۰ پەرجیگیر بون و دەست كردنیش بە ھەلپەى
تالانكردنى سامانى نەتە وایبەتى ھەزاران كوردى تىرى لە
پروژەى پشكەن بە شوین بەتروۆل و ھەلپەنجان و پا ككردنەوہ و
راگوێزانی دا خستە كارەوہ ۰ بە راڤە یەك وەكو دە عەزیز
شە سزیمنى لە كتیبى جولانەوہى رزگارى نیشتمانى
كوردستان دا نیشانى داوہ ، سالى ۱۹۲۷ نزیکەى ۲۵۰۰۰
كریکارى كورد لە كاروبارى دەرهینان و پشەسازى بەتروۆل دا
بە رۆژانە كاربان كردوہ .

پاش كشانەوہى ئیمپریالزمى بەریتانى لە كوردستان دا
و دواى ئەوہى كە پورجوازی عەرەبى پیراق بوبە میراتگەرى
و جێگەى گرتەوہ ۰ ھەو شەو كارگە و پروژە ئابوریساتەى
كە لە كوردستان دا كریوہ ، وەكو كارگە و ریدگاوبان و
خانوبەرەى دەزگا دەولەتیەكان ، و بەستەنگى دوكان و
بەستەنگى دەرهینان ۰۰۰ ھەزاران كریكارى كوردى تىرى
پەیدا كردو ، ھەزارەھا جوتیارى لە كیلگەكانیان ھەل كێشكرد
تا ویشتنیە كارى سەختى كریكارى و كۆلە مەرگیوہ ۰۰ كەچى
زمارەى شەو كریكارانەى كە پورجوازی كورد لە كاروبەسارى
ئابورى و پروژە دانى خوێ دا بە گەرى ئەستەن لە پشەشەند
بەزارێك نیشەرى ئەمە كرد .

بە گشتى ئەگەر دەرفەتى كۆكردنەوہى ئامارى تەواو بێنى و
بە چاكى پتوانرت شەو كریكارانە سەرزمیر بکرین كە بە
ارێنایى دا گیركردنى كوردستان لە بەردەستى سەرمایەدازى
بێگانە و لە پروژە دانى ئەوان دا كاربان كردوہ دە قساتى
شەوانە شەبى كە راستەرخۆلە بەردەست و لە كاروپروژەگانى
پورجوازی كوردستان دا كاربان كردوہ .

خوفروش و نوکهره کوردانه‌ی دیوه که دهسکه‌لای بورجوازی عه‌ر بی
عیراقن نازاردان و چهوسانه‌وه‌ی له‌سەر که‌له‌که‌ ته‌کنه‌ و
له‌گه‌ل‌ ته‌و بورجوازیه بیروکرات و مشه‌خوره نوکهرانه‌دا ریه
رو بۆته‌وه . و ته‌وانیشی وه‌کو قامچی چه‌وسینه‌ره ته‌سلیه‌ک‌ای
ناسیوه . مملاتی چی‌نایه‌تی کری‌کاران دژی چه‌وسینه‌ره‌نی
هه‌ستی چی‌نایه‌تی کری‌کارانی کوردستان و گیانی هه
گژاچونه‌وه‌شی عه‌ر به‌ دوزمنایه‌تی کردنی بورجوازی عه‌ره‌بی
عیراقی و نوکهره‌کوردانه‌کانی چه‌کهره‌ی کردوه و به‌ره‌وخه‌ملین
و هه‌لسانه‌وه‌ ته‌چۆ .

خۆ ته‌گه‌ر چه‌وسانه‌وه‌ی نه‌ته‌وایه‌تی له‌ بی‌نه‌بینه‌وه ،
که‌ چۆن بو کری‌کاری کوردستان بۆته‌ سه‌رباری چه‌وسانه‌وه‌ی
چی‌نایه‌تی کری‌کارانی کوردستان ، ته‌که‌ل‌ بونی چه‌وسانه‌وه‌ی
چی‌نایه‌تی و نه‌ته‌وایه‌تی مان لارۆشن ته‌بینه‌وه . که‌سه‌ به‌
هه‌زاران کری‌کاری کوردله‌و کاروئیشانه‌یان ده‌رته‌کران که‌
ده‌یان سال بو له‌ کۆمیا نیای نه‌وتی . که‌رکوک و خانه‌قیسین
شاره‌زای و تاشنا یه‌سان له‌گه‌ل‌ دا به‌یدا کردبو ، هه‌ر له‌به‌ر
ته‌وه‌ی کورد بون ، نه‌ک‌ له‌به‌ر ته‌وه‌ی که‌ میلاکی کری‌کاران له‌و
ده‌زگایانه‌دا دوچار یه‌له‌ئا وسان وزیاد بون هاتبۆ ، بۆیه
پاش ده‌ربه‌ده‌ر کردنی ته‌و کری‌کاره‌ کوردانه ، له‌شاره‌کسانی
باشوری عیراقه‌وه کری‌کاری عه‌ره‌ب ته‌هینران وله‌ جی‌گه‌ی ته‌و
کوردانه ، به‌ موچه‌ و ده‌سکه‌وتی زیاتر دانه‌مه‌زری‌نران .

هه‌زاران کری‌کاری کورد له‌ کارگه‌کانی به‌غدادا له‌ کار
ده‌رته‌کران و به‌ره‌وازه‌ ته‌کران و ره‌وانه‌ی ئی‌ران ته‌کران به
به‌مانوی ته‌وه‌وه‌ که‌ گوایه‌ ئی‌رانین ، ده‌رکردنی ته‌وه‌هه‌زاران
کری‌کاره‌ و دامه‌زرا ندنه‌وه‌ی کری‌کاری عه‌ره‌ب له‌ جی‌گه‌یان هه‌ر
له‌ به‌ر ته‌وه‌ بو که‌ کوردن و بورجوازی عه‌ره‌بی فه‌رمانه‌وه‌وا
ته‌به‌وی ژماره‌ی کورد که‌م بکاته‌وه‌ و هه‌ل‌ لوشینی کوردستان
مه‌سه‌ر بکا .

جهاوازی کردنی کری‌کاری عه‌ره‌ب له‌ کری‌کاری کورد له

دامه زانندن و بهرز کردنده و پله دا ، له کاردهی برنگ و
 جینگه ی تایبته تی و هر ژده ی سه ربازی دا ، له خو ریکه ستنی
 نه قابی و له وهر گرتنی پله ی نه قابی دا ، نه ک هر سه
 گویره ی لپوه شاره ی به لکو جیا وازی کردنی نه ته وایه تی و به
 که مگرتنی کورد و چه وساندنه و ده ی بوه . نه وانه همه و دیمه نه
 کانی تا ویتته بونی چه وسانده و ی چینه ایه تی و چه وساندنه و ده ی
 نه ته وایه تی کریم کاری کوردستان .
 له بهر شه و کریم کاری کوردستان نه ک هر دژی ده سلات و
 چه وسانده و ی بوز جوازی عه ره بی عیراقی و نوکه رانی مسلمانن
 نه کهن ، به لکه دژی تی زو بیرو بو چونه کانی ته وستان . دژی
 بیبری عیراق چیتی دا گیر کهر و بوز جوازی خو فرشی کوردستان
 نه وستان و خو یان به و جرانده ویده و نه بهستانده که له
 هه ناوی کومه له که بیان دا جوی سندنده ، له پیناوی به رباز
 بون له چه وسانده و ی بوز جوازی عه ره بی عیراقی و نوکه رانی ،
 به رباز بون له و قالبه ی که بیبری عیراق چیتی بو تواندنه و ده ی
 نه ته و ده که ی و بو سپینه و ده ی نه شتمان که ی ساز کسردوه غوی
 به و جولانه و ده ی رزگاری عوازه و نه به ستیته و ده ، که به نه لسه فه
 و بیرو بو چونن کریم کاران را به ری شه کری و ده وره .
 کرنا یه تیه که ی له روی میژوی و با به تیه و ده و سپر دراوه .
 کریم کارانی کوردستان له کوردستانی بون دا سه رفرازی
 خو یان و گهل و نه شتمان که بیان نه بینن ، له کوردستانی
 بون دا ده وری میژوی خو یان نه گیرن و به نه لسه فه و به ربامه
 و بیرو بو چونن خو یان پاشه پوژی کومه له که بیان دا نه مه زرتین .
 له عیراق چیتی دا تیا چونن نه ته و ده و نه شتمان که بیان نه بینن ،
 که له که برنی چه وسانده و نه سنور بونی با سکی بوز جوازی عه ره بی
 نه بینن . نه رکی نه نته رنا سیونا لیستی خو یان و جوی به بین کرد
 کردنی له کوردستانی بون و رزگاری کوردستان دا نه بینن ،
 که نه بیته له ده ست ده ره پینانی مه لبه ندیکن گه وره ی سامانی
 سروشتی و مرویی له چنگی . عه ره بی فدرمانه و له

عیراق دا ، بهر هس ته زکوجه له مهی تابوری بوته خه نه وه ، توانای
مالی به هیز کردنی دهسه لاتی خوئی و دهزگا سر کوتک ره کساننی
لاواز ته کهن . دهر دی سه ری بو پهلک دینن و دهر فته تی ژیا نه وه و
هه لسانه وه پور جولانه وهی کر پیکاراننی عیراق ته ره خپینن . هه ل
سانه وهی جولانه وهی کر پیکاراننی عیراق ، گه شه کردن و بو
پوشه وه چوننی جولانه وهی رزگاری نیشتمانی کوردستان نیش به
سهر کردایه تی کر پیکاراننی کوردستان ، و به کیتی تیکوشان و
خه بیانی ها و به شی شه و دوانه دهسته به ری گورانی قول و گه دوره
ته بین له نا و چه که دا .

جوتیارانی کوردستان نیش له وه تهی بنچینه کانی رزیمسی
دهر به گایه تی هه لته کاوه و دهسه لاتی دهر به گه کان به سه ریانا
که م بوته وه ، رو به روی بوجوازی عهره بی عیراق و کار به
دهستانی بونه ته وه ، ده می ده بیان گوندی تهخت شه کاوه هزاران
بان لی دهر به دهر شه کاوه و ده بیانی تریان پی چول شه کاوه خویان
به ره وازه شه کاوه به بیانوی شه وه که شه و نا و چانه نه و تاوین
نیشتمانی بون له وی دا سه ترسی له سهر شاسایشی تابوری به پیدا
شه کاوه و قه ده غدی ، که پی به بهر چاوی خویانه وه هزاران
تاقم و عهتا به ری عهره ب له شوپینه کانی تری عیراق وه شه هینن
و که ره سه و تفاقیتی زور و توانایه کی فراوانیان شه خساته
به رده ست و هه ر له شوپینه نه نیشتمانی بیان شه کاوه . بیزابون
و ناره زابونیشی یو جوتیاری کورد نیشه ، چونکه گوایه شه وه
خاکی عیراق و بوجوازی دهر مانره وای به غدا خوئی شه زانی
عیراق چی لی شه کاوه و له کوی نیشتمانی بیان شه کاوه .

ده میکی تر له ده بیان شاری تری کوردستان به مه به سستی
ته عزیب کردنیان و سرینه وهی رزخساری کوردستانی یسان
ده بیان گوندی تری به جوتیارانی کوردستان چول کردو خویان
و حال و مندالیان سهر گهردان کردن و باشان به بهر چاوی
خویانه وه عهره ب نیشنی کردن . وه کوله دوزه دویزه ، کفری ،
خاتمه قین ، ته ده عذر ، شه نگار ، سه میل . کرا .

عیراق دا ، بهر ره تهنه کوچله مهی تابوری بوئنه نه وه ، توانای
مالی به هینز کردنی دهسه لاتی خوئی و دهزگا سر کوتک ره کساننی
لاواز ته کهن . دهر دی سه ری بو پهنک دینن و دهر فته تی ژیا نه وه
هه لسانه وه پور جولانه وهی کریمکارانی عیراق شهر خینن . هه ک
سانه وهی جولانه وهی کریمکارانی عیراق ، گه شه کردن و بو
پوشه وه چونی جولانه وهی رزگاری نیشتمانی کوردستان نیش به
سهر کردایه تی کریمکارانی کوردستان ، و به کیتی تیکوشان و
خه بیانی ها و به شی شه و دوانه دهسته به ری گورانی قول و گه دوره
ته بین له نا و چه که دا .

جوتیارانی کوردستان نیش له وه تهی بنچینه کانی رزیمسی
دهر به گایه تی هه لته کاوه و دهسه لاتی دهر به گه کان به سهریانا
که م بوته وه ، رویه روی بوجوازی عهره بی عیراق و کار به
دهستانی بونه ته وه ، ده می ده بیان گوندی تهخت شه کاوه هزاران
بان لی دهر به دهر شه کاوه و ده بیانی تریان پی چول شه کاوه خویان
بهره وازه شه کاوه به بیانی نوی شه وه که شه و نا و چانه نه و تاوین
نیشتمانی بون له وی دا سترسی له سهر شاسایشی تابوری بهیدا
شه کاوه و قهده غدیبه ، که پی به بهر جاوی خویان نه وه هزاران
تاقم و عهتا به ری عهره ب له شویننه کانی تری عیراق وه شه هینن
و که ره سته و تفاقیتی زور و توانایه کی فراوانیان شخساته
به رده ست و هه ره شویننه نه نیشتمانی بیان شه کاوه . بیزابون
و ناره زابونیشی یو جوتیاری کورد نیشه ، چونکه گوایه شه وه
خاکی عیراق و بوجوازی دهر مانیره وای به غدا خوئی شه زانی
عیراق چی لی شه کاوه و له کوی نیشتمانی بیان شه کاوه .

ده میکی تر له ده بیان شاری تری کوردستان به مه به سستی
ته عزیب کردنیان و سرینه وهی رزخساری کوردستانی یسان
ده بیان گوندی تری به جوتیارانی کوردستان چول کردو خویان
و حال و مندالیان سهر گهردان کردن و باشان به بهر جاوی
خویانه وه عهره ب نیشنی کردن . وه کوله دوزه ، دویزه ، کفری ،
خاتمه قین ، ته اعهده ، شهنگار ، سمیل . . . کرا .

وه له سالانی ۱۹۲۵-۱۹۲۸ دا زیاتر له ۱۲۰۰ گوندي ناوچه
کانی سنوری راگوینزا وه زیاتر له ۷۵۰ هزار جوتیاری گوندي
له رهوی و زاری خویمان ههلهکهند و له ژوردوگای زوره ملی دا
کوی کردنه وه و له هه سو کاریکو بهر هه سیم هینسان دوری
ههستنه وه .

که جوتیارانی کوردستان له تههک کومه لانی ههلهک دا دزی
هه زور لیک کردن و چهوسانه وه به راشه پهرن و سهرا له سوئی ناغا
خو فرۆشه کانیا لئی قوت شه کاته وه و به سهه رجاش و به شه پوه
به کی به چهک به سهریان دا شه به هه نه وه و زولسم و
چهوسانه وه ی چینایه تیان به چه ند قاتی جار ان لئی ته سازه
شه کاته وه . به شه وه ی ناغا کانیا لئی شه کاته (مه پهر نا هه)
و (فایده مقام) و کار به دهست به شه پوه به کی نوئی به هه سن
لئی تیان شه کاته وه ناغا که ی جار ان .

جوتیارانی کوردستان له سه پهری بوجوازی عه ره به یی
عیراق دا به به دهر ته یان مه نوری عیراق و ههستیان به ته یان می
و دهر ته یان نه کرد وه . شه سنه ش هه سو جوتیاریکی کوردستان
هه ده ته به ته مای راگوینزان و دهر به دهر ی تر سینی که هه می ته یی
بالس به سهردا کیشاره . له چوار جهه وه ی عیراق به بونی دا
سافه ره زه هه کان ی زهوت شه کری ، مافی نهسته چی بون و زیان
و گوزنرانی نهسه له گوندي و خاکی باوبا پهرانی دا .

جوتیارانی کوردستان ، له ناخه وه دوژمنی بوجوازی
عه ره به یی عیراقن ، دزی ته یز و به چونه کانین ، دزی شه سازه
بون دهر به دهر بون و باشکه و ته ی خویمان و گهله که یانن ، دزی
بهه ری عه را قه یان نا گیر که و بوجوازی خو فرۆش کوردستان ،
بهه نه که شه پونی گهل و نهسته نه که یان و مه ی ته ته ی و کهر به وه ری
خو یان ته یان ته به یان . سهه فرازی و دهر باز بونی خو یان و
گهل و نهسته نه که یان له کوردستان بون دا شه به یان ، له
رزگاری نهسته نه ی و پاراستنی بون نه ته وایه ته ی کوردا
شه به یان تا به توانن دور له سه ترسی راگوینزان و به ره سازه

کردن ، دور له مهترسی زیانه وهی ئاغا کالیان و دزی بهراتی
رهنج و ماندو بونیان ، بتوانن به سهربه تی لهخاکی خویان
دا زهوی بکیتلن و نه ئه نجامی گه شه کرد ، کۆمه له که یان دا
مه کینه و ئامیتری نووی کشتوکالیان بو پهیدا بکری و له
باشکوتن دهرباز بن .

*

کرێکسارن و رهنجدهراتی کوردستان بهرژه وهندی
چینایهتی و نه ته وایهتی خویان له کوردستانی بون دا
شه بینن ، کوردستانی بونیشیان رهنگدانه وهی ملامانی
چینایهتی و نه ته وایهتیانه دزی داگیرکەر و بورجوازی خو
فروشی خۆمالی و بیسری عیراقییتی یان .

***

له بلاوکراوه کانی کۆمه له ی رهنجدهراتی کوردستان

